

TÜRKÇÜ KÜLTÜR MECMUASI TÜRLÜKTE EDEBİYAT VE TARİH MESELELERİ

Literature and History Issues in Turkist Culture Magazine Türklük

Arş. Gör. Hakan SOYDAŞ

Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Erzurum, Türkiye, hakan_soydas@hotmail.com

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
06.02.2022

Kabul/Accepted:
19.03.2022

Sayfa/ Page:
106-121

mecmua.1068874

Öz

Modern dönem Türk düşünce tarihinde süreli yayınlar her zaman önemli roller üstlenmiştir. Tanzimat sonrasında halka dönük kültür politikaları öncelikle devrin gazete ve dergilerinde tebarüz etmiştir. İkinci Meşrutiyet'i takip eden yıllarda ise Türkçülük ve milliyetçilik hareketleri yine ilk adımlarını dönemin süreli yayınlarında yer alan yazırlarla atmıştır. Bahse konu edilen yıllarda farklı duyarlılıklara sahip milliyetçi kesimler fikri tartışmalarını ve tekliflerini etrafında topladıkları yayın organları sayesinde kamuoyu ile paylaşmaya çalışmışlardır.

Cumhuriyet sonrasındaki yıllar için de süreli yayınlar düşünce tarihimiz açısından önemli roller üstlenmiştir. Resmî ve yarı resmî yayın organlarında yeni rejimin düşünce prensipleri ele alındığı gibi, toplumun farklı kesimlerinden gelen düşünce adamları da yazı faaliyetlerini belirli gazete ve dergiler etrafında gerçekleştirebilir. İkinci Dünya Savaşı'yla birlikte Türkçü düşünceye sahip, farklı milliyetçilik anlayışlarına sahip topluluklar fikirlerini yaymak için belirli dergiler etrafında toplanırlar. Türklük dergisi 1939-1940 yılları arasında yayım faaliyetinde bulunmuş Türkçü dergilerdendir.

İsmail Hami Danişmend'in tarih anlayışını merkeze alan dergide özellikle Türk tarihi ve edebiyatına yönelik kayda değer yazılar yayımlanmış, metin neşirleri yapılmıştır. Bu makale ile ilgili dergi tanıtılmaya çalışılmış, Türk edebiyatına ve tarihine dair makaleler değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçülük, Türk Edebiyatı, Türk Tarihi, II. Dünya Savaşı, Fikir Dergiciliği.

Abstract

Periodicals have always played an important role in the history of modern Turkish thought. After the Tanzimat, the cultural policies towards the people first appeared in the newspapers and magazines of the period. In the years following the Second Constitutional Monarchy, Turkism and nationalism movements took their first steps with the articles in the periodicals of the period. In the aforementioned years, nationalist sections with different sensitivities tried to share their intellectual discussions and proposals with the public through the media they gathered around.

For the years after the Republic, periodicals have played an important role in our history of thought. As the principles of thought of the new regime are discussed in official and semi-official publications, thinkers from different parts of the society also carry out their writing activities around certain newspapers and magazines. With the Second World War, communities with Turkist ideas and different understandings of nationalism gathered around certain magazines to spread their ideas. Türklük journal is one of the Turkist journals that published between 1939-1940.

In the journal, which focuses on İsmail Hami Danişmend's understanding of history, noteworthy articles on Turkish history and literature were published, and texts were published. The journal related to this article was tried to be introduced, and the articles on Turkish literature and history were tried to be evaluated.

Keywords: Turkism, Turkish Literature, Turkish History, Second World War, Magazine of Ideas

Atıf/Citation: Soydaş, H. (2022). Türkçü kültür mecmuası türklükte edebiyat ve tarih meseleleri. *MECMUA-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* ISSN: 2587-1811 7(13), 106-121

Sorumlu Yazar/Corresponding Arş. Gör. Hakan SOYDAŞ

Çatışma Beyanı/Conflict Statement: Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Giriş

İlk sayısı Nisan 1939'da çıkan *Türklük* dergisi Kasım 1940 tarihine kadar aylık yayımlanmak kaydıyla 3 cilt hâlinde, 14. ve 15. sayılarda birlikte olmak üzere toplamda 15 sayı çıkar. Derginin ilk yedi sayısı ortalama 80-90 sayfa arasında çıkarken sekizinci sayıdan itibaren hacimde bir daralma görülür ve 50-70 arası bir sayfa sayısı yayımlanır. Sahibi ve müdürü Hüseyin Sadettin Arel, başyazarı ise İsmail Hami Danişmend'tir. Beşinci sayı itibarıyla derginin kapağında İsmail Hami Danişmend için başmuharrir ihtarı yer almaz. Başyazar İsmail Hami Danişmend, mütareke yıllarında *Minber*, *Memleket*; Kurtuluş Savaşı sırasında *İrade-i Milliye* gazetelerinde idareci ve başyazar sıfatları altında milliyetçi yazılarıyla tanınmıştır. Cumhuriyet'in kurulmasının ardından tarih araştırmalarına yönelmiş, Türk ve İslâm tarihini Türkçü bir yaklaşımla el almıştır (Küçük, 1993, s. 465). *Türklük* dergisi de Danişmend'in bahse konu tarih araştırmaları ile uyumlu bir yayının politikası takip etmiştir.

II. Dünya Savaşı yıllarında Türk matbuatında düşünce dergilerinin sayısında önemli bir artış görülür. Bu yıllarda farklı duyarlıklarda milliyetçilik ve Türkçülük anlayışlarına sahip aydın gruplar yoğun şekilde faaliyet gösterirler. *Türklük*'ün yayın faaliyetini sürdürdüğü yıllarda aynı zamanda *Bozkurt*, *Kopuz* ve *Hareket* dergileri de yayımlanmaktadır (Ölçekçi, 2016, s. 273). *Bozkurt* Reha Oğuz Türkkân'ın, *Kopuz* Fethi Tevetoğlu'nun, *Hareket* ise Nurettin Topçu'nun öncülüğünde çıkmış olan dergilerdir. İlk ikisi Türkçü ve ırkçı bir çizgide iken *Hareket* dergisi milliyetçi mukaddesatçı bir fikir dergisidir. *Türklük* dergisinin ilk sayısında "Mesleğimiz" başlıklı imzasız yazıda yer alan ifadeler, İsmail Hami Danişmend'in *Türklük Meseleleri* eserinin önsözünde de yer almaktadır. Böylelikle *Türklük*'ün Danişmend'in nüfuzu altında faaliyetlerine başladığı anlaşılmaktadır.

"Ayda bir çıkar milliyetçi kültür mecmuası" başlık altı yazısıyla çıkan derginin ilk sayısındaki "Mesleğimiz" yazısıyla milliyetçilik anlayışı ve yayın politikası dile getirilir. *Türklük* milliyet kavramının; kültür, dil, din, ırk, tâbiyet ve vatan gibi kavramları ihtiva ettiğine inanmaktadır. Derginin milliyetçilik anlayışına göre; milliyet ilkesi Napolyon sonrası şekillenen Avrupa'da XIX. yüzyıl başları itibarıyla bugünkü anlamıyla kullanılmaya başlanır. İlk milliyet cereyanları aynı ırka mensup insanları bir idare altında toplamayı gaye edinen Pangermanisme, Panslavisme ve Panlatinisme gibi fikirlerle tebarüz etmiştir. Ahmet Vefik Paşa, Şeyh Süleyman Efendi, Süleyman Paşa gibi ilk Türkçülerin Pantouranisme veya Panturkisme cereyanı da Avrupalı örneklerden mülhemdir. XIX. yüzyıl ilim adamlarının o günkü siyasi teoriler üzerine kurdukları itibarî bir Turan grubu iddiası günün imkânları ile hükümsüz kılınmıştır. Artık ilim tarihinde bir hatıra olarak yer eden bu teori buna rağmen Ziya Gökalp'ın milliyet ideolojisinin esaslarından biri olarak tesirini sürdürmektedir. Farklı ülkelerin ilim adamlarının yürüttüğü tartışmalarla milliyet prensibi hissî ve hayalî safhalarını geride bırakmış, aklî ve ilmî esaslar ile tarifi yapılı hâle gelmiştir. Fransızlar açısından milliyet farklı ırklardan mürekkep bir halitayı yani kültürü ifade ederken, Almanlar açısından ise ırk esası üzerine kurulmuştur. Her millet, milliyet kavramını kendi menfaatine uygun şekilde tarif etmektedir. XX. yüzyıl ilim adamlarının tarifleriyle bir camianın millet sayılabilmesi için ırk birliği, dil birliği, kültür birliği ve din birliği gibi kavramların hiçbirisi zaruri değildir. Zaruri olan insanların herhangi bir esas etrafında toplanmış olup bir bütünlük arz etmesidir. *Türklük* ise serdedilen bu görüşe karşıdır. *Türklük* için bir cemiyetin milliyet sayılabilmesi için fertlerinin birbirine ırk, dil, din, vatan, kültür ve tarih gibi muhtelif bağların hepsiyle birden bağlı olması gerekir. Millet sonradan teşekkül etmiş mazisiz bir kütleden ibaret iken milliyet, maziden çıkıp hâle uğrayarak istikbale giden ve kuvvetini siyasetten değil tabiatın alan bir cemaattir. Türkiye Türklüğü bir millet değil bir milliyettir. *Türklük* milliyetin bu ilmî tarifini esas kabul eder (*Türklük*, Nisan 1939, s. 1-4). *Türklük* dergisi alıntılanan ifadeler itibarıyla bakıldığında, Avrupa menşeli millet ve milliyet tariflerinin dışında Türk milletinin sosyolojik ve kültürel realitelerine yaslanan bir tarif yapmak istemiştir. *Türklük*'ün getirmiş olduğu tarif erken dönem Cumhuriyet tarihi açısından bakıldığında kurucu ideoloji ile de paralellik arz eder. Özellikle Turan idealinin günün şartları içerisinde bir hayal olarak değerlendirilmiş olması ve milliyet esasları sıralanırken tercih edilen unsurlar, bahse konu edilen bakış açısındaki bu uyumu yansıtmaktadır.

Dergide yer alan konuları; Türk dili, edebiyatı ve Türk tarihi olmak üzere iki başlık altında toplamak mümkündür. Dil ve edebiyata dair konularda Abdulkadir Karahan, Ali Kâmi Akyüz, Ali Ulvi Elöve, Ahmet Ağaoğlu, Ahmet Caferoğlu, Jean Deny, Hüseyin Namık Orkun, İsmail Habip [Sevük], İsmail Hami Danişmend, Nazan Danişmend, Osman Turan ve Zeki Ömer Defne'nin isimleriyle karşılaşılır.

Tarih başlığı altında aynı zamanda antropoloji ve etnografyaya dair makalelerle birlikte; Prof. Dr. A. Zayonçkovski, Ahmet Caferoğlu, Alexandre Eckhardt, Augustos Meineke, Atıf Bayındır, Hüseyin Namık Orkun, İsmail Hami Danişmend, J. H. Mordtmann, Mahmut Ragıp Kösemihal, Naci Kum, Nazan Danişmend, Nazım Yücelt, Osman Nuri Sümer, Paul Achard, [Ali] R[ıza]. Yalgın, Reşit Saffet Atabinen ve Prof. Stilyanos Stasinopulos'un imzaları görülür. Türk müziğinin tarihî gelişimine ve etkileşime girmiş olduğu kültür daireleri üzerine ise, Hüseyin Saadettin Arel'in yazı dizisi ile karşılaşılır.

1. Dil ve Edebiyata Dair Makaleler, Eserler

Türklük dergisinde Klasik Türk edebiyatı ve Yeni Türk edebiyatı sahaslarındaki eserlere, şairlere ve yazarlara ait değerlendirmelere, hatıralara ve metin neşirlerine yer verilir. İsmail Habip Sevük'ün klasik Türk Edebiyatı sahasında kaleme alınmış olan mensur eserlerin dil özelliklerine dair yazmış olduğu makale, ilgili yılların dilde sadeleşme politikasına muvafıktır.

Sevük, Selçuklu asırlarından itibaren kimi inkıta devreleri görülmüşse de Osmanlı İmparatorluğu'yla birlikte Divan edebiyatı sahasında görülen manzum ve mensur eserlerin halk dilinden çokça kopmuş, adeta halka yabancılaşmış olduğuna işaret eder. Özellikle mensur eserlerin secili üslubunun, Arapça ve Farsça kelime hazinesinin yoğun şekilde kullanımının Türkçenin gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olduğunu kaydeder. Anadolu Selçuklu devrinde Farsça ve Fars kültürü her türlü kültür sahasında hâkim konumdadır. Selçuklu hâkimiyetinin son bulmasıyla, Anadolu Beylikleriyle birlikte Türkçe nispeten daha bağımsız bir gelişim seyrederek. Bu yıllardan sonra, halk Türkçesi ve medrese Türkçesi hâlinde iki ana kaynaktan ilerlemeye devam eder. Bahse konu edilen bu ikilik asırlar boyunca sürecek olan bir ayrılığın ve çatışmanın zemini olur. Hacı Bayram Veli, Âşıkpaşazâde Ahmet, Çelebi İbrahim Bey, Mercimek Ahmet, Sinan Paşa, Kınalızâde Ali Çelebi, Naima, Evliya Çelebi, Kâtip Çelebi ve Koçi Bey gibi isimlerin kaleme almış oldukları mensur eserler değişen ölçülerde safi Türkçe söyleyişi ihtiva eden eserlerdir. Klasik Türk edebiyatı sahasında kaleme alınmış mensur eserler manzum eserlere kıyasla daha sade bir üslupla yazılmışlardır. Bununla birlikte, Divan edebiyatının takdirle karşılanan nasirleri olan Nergisî ve Veysî gibi sanatkârların elinde nesir dili “anlaşılmaz bir muamma” hâlini alır. Yenileşme devri yazarları açısından bakıldığında ise, Yusuf Kâmil Paşa'nın *Télémaque* çevirisinde kullandığı sanatlı ve ağır dil kendi döneminde bir itibar kaynağı olmuşsa da sonra ki yıllarda Ahmet Midhat Efendi daha anlaşılır bir üsluba itibar edilmesi için dikkat çekmiştir. Fakat Ahmet Midhat Efendi'nin sergilediği bu tavır da tam anlamıyla etkili olamamıştır (Sevük, Nisan 1939, s. 34-38). İsmail Habip yazısının sonunda, halk söyleyişine yakın sade ve anlaşılır Türkçenin edebî eserlerde kullanılmaya başlanmasının, makalesini yazdığı yıllara tekabül ettiğine dikkat çeker. Bu dikkat, sanatkârların Cumhuriyet sonrasında yayımlanan edebî eserlerde özellikle dikkat ettikleri dilde sadeleşme ve Türkçeleşme cereyanının bir sonucudur.

Abdülkadir Karahan ise Fuzuli'nin *Hadikat-üs Suadâ*'sını incelediği yazılarında aynı zamanda Divan edebiyatının bütününe dair değerlendirmelerde bulunur. Karahan'ın ifadeleriyle, Fuzuli'nin *Hadikat-üs Suadâ* isimli eseri onun nazımdaki sanatkârlığının XIV. yüzyıl nesri için de fevkalade bir örneğidir. Karahan kendisinin tespit etmiş olduğu en eski nüsha olan Vardarlı Mahmud bin İlyas'ın 1589'da istinsah ettiği nüshayı inceler¹. Eserin kendinden sonra yazılan makteller üzerindeki tesirine kısaca değinildikten sonra *Hadikat-üs Suadâ* Camî'nin *Saadetname*'si ile mukayese edilir. *Hadika*'nın tahkiye üslubu ve sanatkârlık bakımından Camî'nin eserinden üstünlüğü vurgulanır. Daha sonra Fuzuli'nin eseri Kaşifi'nin *Ravza*'sı ile kıyas edilir ve tertip açısından *Hadikat-üs Suadâ*'ya örnek olduğu ifade edilir. Nihai olarak, şairin duygusal üslubunun Türk ruhunun destansı ve içli sıcaklığıyla harmanlaması sayesinde halkı bütünüyle kucaklayabildiği hükmüne varılır (Karahan, Ekim 1939, s. 20-28). Karahan'ın ifadesiyle Fuzuli, “lirik, samimi, melal ve merarete mütemayil fakat ümitle kalbi aydınlanmış, feragat sahibi saf ve en heyecanlı anlarında bile mümkün merteye şuurunu müdrük ‘élégiaque’ en büyük Türk sanatkâridir.” O, kimseye boyun eğmeyen ve minnet etmeyen mütevazı ve müstehzi biridir. Ona göre şiiri besleyen ilim, şiiri ilâhî bir nağme hâline yükselten ise aşktır. Bu sebeple de hayatının bir dönemini naklî ve aklî ilim ve fenlerin tahsiline vakfeder. Bununla birlikte Fuzuli'yi devamlı olarak meşgul eden ve onu bir an dahi terk etmeyen öz kudret ise aşktır. Fuzuli

¹ *Hadikat-üs Suadâ* üzerine yapılan sonraki bir çalışmada burada kaydedilen nüshadan daha eski tarihli olan nüshaların varlığı belirtilmiştir. Bkz. Güngör, 1997, s. 20-22

edebiyat tarihimizde elemün, melal ve meraretin şairi olarak addedilirse de bu hasselerin yanı sıra onun kalbinde daima bir ümidin ateşi yanmıştır. Onun sanat anlayışı bugün Avrupa’da öz şiir/saf şiir üzerinde uğraşan şairlerle ortak noktalar taşır (Karahan, Nisan 1940, s. 418-422).

Dergide yenileşme devri Türk edebiyatından Abdülhak Hâmid ve babası Hayrullah Efendi inceleme yazıları, hatıralar ve metin neşirleri hâlinde ziyadesiyle yer tutar. Abdülhak Hâmid’in ölümünün üçüncü yıl dönümü sebebiyle Nazan Danişmend onun sanatı ve seçeresini ele alırken İsmail Hami Danişmend de onunla alakalı hatıralarını paylaşır.

Nazan Danişmend “Abdülhak Hâmid’de Şiir Atavizmi” isimli makalesinde şairin mizaç ve sanatındaki hususiyetleri, veraset esasları ile açıklar. Yazar düşüncelerinde kimi matbu ve gayri matbu evrakın haricinde kendisinin bizzat şahit olduğu sohbetlere isnat eder. Hâmid’in kendisi dışında kız kardeşi Mihrinnisa Hanım ve yeğeni İsmail Sâhib’in anlattıkları Nazan Hanımın şifahi kaynaklarıdır. Şifahi kaynakların yanı sıra Abdülhak Hâmid’in dedesinin babasından itibaren atalarının el yazılarını ihtiva eden aile mecmuası, babasının gayri matbu evrakı ve kendi mektupları ise düşüncelerini isnat ettiği tarihî kaynaklardır.

İsmail Hami Danişmend “Abdülhak Hâmid Kim?”² ismiyle vermiş olduğu konferanstan naklettiği bir hatıradaki üzere, Abdülhak Hâmid ailesinin kökenleri hakkında şu sözleri sarf etmiştir:

Büyük ceddım (Abdülhaklık) Efendi İzmir taraflarında bir yerden bilmem neden dolayı Mısır’a gidip Senbat’da tavattun etmiş ve ismine Senbatî lakabı eklenmiş. Ondan sonra üç batın daha Mısır’da kalmış; nihayet Mehmed Efendi İstanbul’a gelip buraya yerleşmiş ve Mısır’dan geldiği için o zamanın ulemasında Mısırî denilmiştir.

Nazan Danişmend, Abdülhak Hâmid’in ailesini Oğuz Türklerinden olmakla tebcil ederken, yedi batın atalarını da saymakta ve bunlardan son üç atasına dair ayrıntılı bilgiler aktarmaktadır. Ailenin bilinen tarihi Mehmed Emin Şükûhî Efendiyle başlar. Devrin ulemasından olan Şükûhî Efendi aynı zamanda hâcegândır. III. Mustafa’nın hekimbaşısının kızıyla evlenir. Bu tarihten itibaren hekimlik ve hekimbaşılık Şükûhî Efendinin sülalesinde bir anane gibi intikal eder. Medrese ve hekimlik ilmi mezc olmuş hâlde sonraki nesillere tevarüs eder. Danişmend, Abdülhak Hâmid’in dehâsındaki imanla şüphenin kaynağını bu ailevi hususiyete bağlar. Şairin büyük dedesi bilimsel konuların dışında şiir ile de iştigal eder. Emin Şükûhî Efendi, aile mecmuasındaki gayri münteşir manzumeleri ile Divan edebiyatı vadisinde eserler vermiştir.

Aile mecmuasında Hâmid’in, babasının dedesi Şükûhî Efendi için yazdığı bir de manzume kayıtlıdır.

Bu o mecmua ki vâsfinda bugün
Olamaz her ne desek biz zaid;
Sahibi zat-i Şukûhî-mahlas
Dedemizdir, bize ondan varid
Hattı destiyle müzeyyen bu kitab;
Şimdi ahfadına olmuş ad.
Diliyor ruhuna rahmet Hakk’dan
Oğlunun oğlunun oğlu Hâmid.

Abdülhak Hâmid’in dedesi Abdülhak Molla, babasının müderrisliğini ve anne babasının hekimliğini nefsinde toplamış sarıklı bir doktordur. Anadolu ve Rumeli’de kazaskerlik, II. Mahmud ve Abdülmecid devirlerinde sertabiplik yapmış ve Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane nazırı olmuştur. Reis’ül-ulema unvanını alan Abdülhak Molla aynı zamanda müverrih ve şairdir. Aile mecmuasında şiirleri mevcuttur. Torun Abdülhak Hâmid dedesi için de aile mecmuasına bir manzume kaydeder. 67 yaşında ölen dedesi için torunu 88 yaşında iken şu manzumeyi yazmıştır:

İki yüz birde gelmiş âleme tam,

² Abdülhak Hâmid’in aile köklerinden gelen hasletlerin ve şairin kendi mizacından kaynaklanan hususiyetlerin mezc olması yoluyla ortaya çıkan “şair-i a’zam” nitelemesine dair tebarüz eden tartışmalar için bkz. Abdulhakim Tuğluk (2020). *Şair-i A’zam ve Zekeriyeye Rıza’nın Şâir-i A’zam’ı*. (1. Baskı). Efe Akademi.

Cedd-i pâkim cenab-ı Abdülhak;
 Bende etmiş onun hayatı devma,
 Ona yahut ben olmuşum mülhak.
 Düşünen der bugün benümle onu:
 Bir sabî ceddin ihtiyar torunu!

Hâmid'in babası Hayrullâh Efendi³ de aile büyükleri gibi ilimle meşgul olmuş bir kişidir. Önce medreseden icazetname ve sonra da tıbbiyeden şahadetname alır. Uzun yıllar devlet hizmetinde bulunduktan sonra 1866'da Tahran sefir-i kebirî iken vefat eder. Tanzimat kültürünün parlak simalarından olan Hayrullah Efendi'nin tarih, sözlük ve tıp üzerine yayımlanmamış eserlerinin yanı sıra şiirlerinin de olduğu kaydedilmiştir (Akün, 1998, s. 70-75). Nazan Danişmend, Hayrullah Efendinin yayımlanmamış eserleri içinde en kıymetlisinin Avrupa seyahatnamesi⁴ olduğunu ifade eder.

Danişmend, Hâmid'in şairliğindeki ve asaletindeki irsiyete bağlı temayülü izah ederken ailenin hanımlarına da değinir. Şükûhî Efendinin karısı Nefise Hanım III. Mustafa'nın hekimbaşı Hayrullah Mehmed Efendi'nin kızıdır. Dedesi Abdülhak Molla'nın on ikinci karısı ise eski Türk Tarhanları soyundan gelen Hasenetullah Hanım'dır. Hâmid'in babası da dedesinin bu hanımla olan izdivacından dünyaya gelecektir. Hâmid babaannesinin geldiği Türk soyunu telmih için daha sonra Tarhan soyadını kullanacaktır. Kendi annesi de "Validem" ismindeki eserinde tarif ettiği hasletlere haiz olan Münteha Nasib Hanımdır. Münteha Nasib Hanım'ın Hayrullah Efendi ile evliliklerinden Abdülhâlık Nasuhi Bey, Abdülhak Hâmid, Fahrünnisa Hanım ve Mihrünnisa isminde dört çocukları dünyaya gelir. Nazan Danişmend, makalesinin özet kısmında, Abdülhak Hâmid asıl ve menşe itibarıyla Anadolu Türkü olduğunu kaydeder. "Sülalesindeki şiir kabiliyeti irsî bir hususiyet şeklinde nesilden nesile intikal etmiş ve bu kıymetli veraset en yüksek derecesini Abdülhak Hâmid'de bulmuştur. Hâmid, bütün nesillerdeki kabiliyetlerin en kuvvetli ve en bariz muhassasıdır. Türk edebiyatının en büyük inkılaplarını işte bu irsî kuvvetlerin Abdülhak Hâmid ismindeki muazzam muhassası yapmıştır." (Danişmend, Mayıs 1939, s. 81-98). Nazan Danişmend meşhur sanatkârın sanata olan temayülünü, tevarüs etmiş olduğu ailevî köklere bağlar. Bununla birlikte ailenin Saraya yakın bir durumda olması soyluluğunun göstergesidir. Doktorluk gibi pozitif bilimlerde bilgi sahibi olmaları ise Osmanlı modernleşmesinde işgal ettikleri sosyolojik zümre aidiyetine, bu ailenin hayat algısına ve davranış tarzının nedenlerine işaret etmektedir. *Türklük*'te burada bahsedilen makalenin ardından Abdülhak Hâmid'in şeceresi de yayımlanır.

Abdülhak Hâmid'in Şeceresi

Abdülhâlık-is-Senbâtî

Muhammed-i Mısırî

İsmail

Mehmed Emin Şükûhî Efendi

İlyas Efendi

Mustafa Behcet Efendi

Abdülhak Molla

Büyük Hayrullah Efendi

³ Hayrullah Efendi ilmiye ve mülkiye mensubu olarak devletin farklı kademelerinde hizmetlerde bulunmuştur. İlmî sahalarda kaleme aldığı eserleriyle birlikte edebî eserler de vermiş, Divan şiirinin genel havasına muvafık manzum eserler yazmıştır. Fransızcadan bir piyes tercüme etmiş ve Türkçe bir temsil de kaleme almıştır. Hayrullah Efendini'nin hayatı ve eserleri hakkında detaylı bilgi için bk. Akün, 1998, s. 67-75.

⁴ Bu eserin yeni harflerle yayıma hazırlanmış baskısı için bk. Hayrullah Efendi (2002). *Avrupa Seyahatnamesi* (Belkis Altuniş Gürsoy, Haz.). Kültür Bakanlığı Yayınları.

Müverrih Hayrullah

Mehemmed Emin Efendi

Mihrinnisâ Hanım-Fahrünnisa Hanım-Abdülhak Hâmid Tarhan-Abdülhâlık Nasuhî Bey

İsmail Hami Danişmend ise yirmi dört yıllık bir dostluğun ardından üçüncü ölüm yıldönümü münasebetiyle Abdülhak Hâmid'e dair hatırlarını *Türklük*'te yazıya döker. Danişmend, şairin mizacına dair şu satırları kaleme alır:

Abdülhak Hâmid hem kibirli hem mütevâzı'dı: Azametli bir mahviyeti ve mütevâzı bir azameti vardı. Tevfik Fikret'in "Rûbab-ı Şikeste'sinde" tabiattan bütün bir âlem-i külliyyet-i azdâd" diye ağdalı bir mısrala anlatmak istediği gibi, Hâmid'in ruh âlemindeki tezadlar tabiattaki tezad dehâsı, işte bu yaradılışının ifadesiydi. Şahsiyetinde olduğu gibi şahsında da bu hususiyet mütemadiyen görülebilirdi: Meselâ kendi eserlerini en ziyade kendisi tenkid eder, bazan bu tenkidini istifhah derecelerine kadar götürür, hiç beğenmediğini söyler, sonra da henüz neşredilmemiş bir şiirinde:

Ve biz ki sahib-i Eşber ve sahib-i Tezer'in,

Münekkidini hatâmızla çiğneriz, ezeriz!

Diye kâinata meydan okurdu! (Danişmend, Nisan 1940, s. 378)

Danişmend, Abdülhak Hâmid'i kalbiyle düşünen ve kafasıyla hisseden bir sanatkar olarak tarif eder. O, "ruhunda hüznü ve neşe dalgaları kabartan bir tezad fırtınası"nın içinde yaşamıştır. İsmail Hami, aktardığı birçok hatıra parçasında şairin davranış ve duyuş tarzındaki karşıtlıklara dikkat çeker. Bunlar içinde "Bir İğbirar" isimli mersiyenin aslında esere ilham veren kadının ölümünden iki sene önce yazılmış olması ve karısı Fatma Hanım'ın henüz ölmeden önce meşhur "Makber" şiirini yazmaya başlamış olması (Danişmend, Nisan 1940, s. 384) dikkat çekici anektodlardır.

Türklük'te Abdülhak Hâmid'in babası Hayrullah Efendi'nin çeviri ve telif eserlerinden yapılan metin neşirleri son derece önemlidir. *Rothomogo* isimli çeviri ve *Hikâye-i İbrahim Paşa be-İbrahim-i Gülşenî* isimli telif tiyatro oyunları Hayrullah Efendi'nin yayımlanmamış eserlerinden olup, edebiyat tarihimiz açısından önemli adımlardır. Hayrullah Efendi'nin Paris'te bulunduğu sırada Châtelet Tiyatrosu'nda *Rothomogo* oyununu izlemiş ve Türkçeye çevirmiştir. Bu çeviri eser Hayrullah Efendi'nin yayımlanmamış Avrupa seyahat notlarıyla birlikte aynı defterde muhafaza edilmiştir. *Türklük*, ilgili eseri ilk defa neşretmiş olup tanınmasını sağlamıştır.

Resim 1: Rothomogo Afışı

Encümen-i Daniş'in reisliğini yapmış olan Hayrullah Efendi'nin Türkçeye kazandırdığı bu masal piyes/féerie à grand spectacle Türk tiyatro edebiyatının ilk çeviri eserlerindendir. *Rothomogo* sahneye koyulduğu yıllarda gayet meşhur olmuş bir eserdir. Hayrullah Efendi'nin çevirinin son kısmına kaydettiğine göre kendisi Paris'te bulunduğu esnada bu eserin dışında başka tiyatrolarda seyretmiş ve bu eserlerden keyif almıştır (Hayrullah İbni Abdülhak, Mayıs 1939, s. 109-122). Hayrullah Efendi'nin tiyatro sahasındaki telif eseri ise *Hikâye-i İbrahim Paşa be-İbrahim-i Gülşenî* isimli oyundur. İsmail

Hami Danişmend bu eseri Türk tiyatro edebiyatının ilk eseri olarak tavsif eder. Hayrullah Efendi'nin Mekteb-i Tıbbiye öğrencisi iken kaleme aldığı bu eser İsmail Hami Danişmend'in sunduğu isnatlarla birlikte Şinasi'nin *Şair Evlenmesi* isimli eserinden on beş yıl öncesine takaddüm etmektedir. Dört perdelik bu trajedi Mısır valisi İbrahim Paşa'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun müesses nizamına karşı bir tehlike arz ediyor olmasını Kanuni Sultan Süleyman devrinde canlandırılan bir hikâye üzerinden telmih yoluyla işlemiştir (Danişmend, İkinci teşrin 1939, s. 73-76).

İsmail Hami Danişmend, Türk edebiyatında tiyatro türünün gelişimi konusunda Tanzimat devri sonrası ortaya konulan girişimlerden bahsettikten sonra, özellikle Ali Süha Delilbaş'ın Molière'den yapmış olduğu *Le Bourgeois Gentilhomme/Kibarlık Budalası*⁵ çevirisini takdirle zikreder. Danişmend, çeviri metninin başlangıcında Fransa'daki Turqueries akımından bahsedilmemiş olmasını ve Türkçede Molière çevirilerine dair bir değerlendirme yapılmamış olmasını ise eleştirir. İsmail Hami Bey bu eleştirilerinin üzerine Molière'in eseri ile Turqueries akımının arasındaki ilişkiyi kurar ve Fransız yazarın bu eseri aynı zamanda Fransa-Osmanlı arasındaki siyasi ilişkilerden etkilenecek kalemeye alındığını kaydeder.

Türklük dergisinde, klasik Türk edebiyatı ve yeni Türk edebiyatı sahalarına ait dikkat çekilen eserlerin yanı sıra Osman Turan'ın da halk edebiyatı çerçevesinde değerlendirilebilecek olan makaleleri⁶ dikkat çekmektedir. İlgili makalelerde Osman Turan, Bayburt'ta yaptığı saha araştırmaları esnasında Dede Korkut hikâyelerinden olan Bay Börek'in tespit etmiş olduğu iki yeni varyantını neşretmiştir. Bunların ilki İspir'deki ikinci ise Vaganda Köyü'ndeki kaynaklardan derlenmiştir (Turan, İkinci teşrin 1939, s. 127-137; Birinci kânun 1939, s. 174-178).

Dergide yayımlanan önemli yazılardan biri de Fransız Türkolog Jean Deny'ye aittir. Deny'nin ilgili yazısı Fransız ve Türk edebiyatı arasındaki karşılıklı etkileşimlere dair muhtasar bilgiler ihtiva etmektedir. Yazar, iki kültür arasındaki etkileşimlerin; “tetkik fikri”, “egzotik iptilası” ve “snobizm” olmak üzere üç safhada gerçekleştiğini kaydeder. İlk önce etki altında bırakmış olan Türk edebiyatı son yetmiş beş yıldır artık etkilenen tarafta rol almaya başlamıştır. İlk defa Postel ve Belon gibi Fransız oryantalistlerin çalışmalarıyla başlayan ilgi XVI. yüzyılda Tavernier, Thévenot ve Tournefort gibi isimlerle devam etmiştir. Seyyahlar büyümlü bir dünyanın karşısında etkilendikleri kadar karşılaştıkları yüksek kültür karşısında hayret içinde kalırlar. Bu yüksek kültür ürünü olan Doğu imajı özeleştiriyi yapmak üzere edebî eserlere de konu edilir. XVII. yüzyılda kaleme alınan *Le Soltane* ve takipçisi diğer romanlarla birlikte XVIII. yüzyıl Fransız tiyatro ve operasında etkili olan “Turqueries” modası egzotik imajlar eşliğinde Fransız edebiyatında rağbet görmüştür. Kendi içlerinde farklı tutarsızlıkları ve acemilikleri barındıran bu türden eserlerin en olgunlarını kaleme alan ise Pierre Loti olmuştur. Dora d'Istria'nın ve Serven de Sugny'nin Türk şiiri ve Saussey'in Türk nesri üzerine hazırlanmış olduğu eserler Fransa'da Türk edebiyatına yönelik alakanın somut örnekleridir. Türk kültürü açısından bakıldığında ise XVIII. yüzyılda Lale Devri'yle beraber Batı tesiri kendini hissettirmeye başlar. Matbaanın kurulması, Fransa'ya ilk sefaret heyetinin gönderilmesiyle Fransız kültürü, mimari başta olmak kaydıyla Türkler için emsal teşkil etmeye başlar. Edebî etkiler ise XIX. yüzyılla birlikte görülmeye başlanır. Tanzimat devri yazar ve şairlerinin ardından özellikle Servet-i Fünûn sanatçıları bu süreçte öncü rol oynamışlardır (Deny, Birinci kânun 1939, s. 153-156).

Edebiyatı konu edinen yazıların dışında dil araştırmalarına dair yayımlanmış olan makaleler önemli bir yekûn tutmaktadır. Hüseyin Namık Orkun Yenisey yazıtlarından Kemçik-Circak, Uyug-Turan, Yaruk Tigin-Çakul yazıtlarını ve Barık ve Begre kitabelerini neşretmiştir. Ali Ulvi Elöve de Yaruk Tigin-Çakul kitabesine dair Orhun'un neşrine mukabil bir başka tenkitli neşir örneği kaleme almıştır. Nureddin Ardıç ise Anadolu Selçuklu devrine ait bir mescitte bulunan kitabenin metnini neşreder (Ağustos 1939, s. 358-366).

Ananiasz Zayonçowski'nin kaleme aldığı ve İsmail Hami Danişmend'e ulaştırdığı Marzuban-Nâme üzerine olan inceleme, İran edebiyatından eski Anadolu lehçesine çevrilmiş olan ilk eserdir. Marzuban-nâme bir masal antolojisidir. X. yüzyılda yazılmış olan bu eserin mevcut en eski nüshası

⁵ İsmail Hami Danişmend *Le Bourgeois Gentilhomme*'un ilk defa Ali Süha Delilbaş tarafından çevrilmiş olduğunu ifade etse de, bu eser daha önce Siracettin Hasircioğlu ve Kurşunluzade Raşid tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. Bkz. Türkan P. ve Nurnisa T., 1967, s.45-46.

⁶ *Türklük*'te yayımlanmış olan ilgili makaleler yazarın hayatta iken yayımlanan eserleri içinde yer almamıştır.

XIII. yüzyıla aittir. Bahse konu edilen eserin Türkçeye çevirisinin XIV. yüzyılın sonunda ya da XV. yüzyılın başında yapılmış olabileceği ifade edilir. Zayonçowski, kendisinin tanıttığı nüshanın en eski nüsha olduğunu ve ilk feda bu yazıyla birlikte incelemeye konu edildiğini kaydeder (Zayonçowski, Nisan 1939, s. 5-9).

2. Türk Tarihine ve Sanatına Dair Makaleler

Türklük'te tarihî konular çoğu zaman antropoloji ve etnografya ekseninde ele alınır. İsmail Hami Danişmend'in "İrk Nedir?" başlıklı yazısı bu kabildendir. Danişmend, Avrupalı bilim adamlarının eserleri ve fikirleri üzerine yaptığı tartışmalar eşliğinde ırk kavramını antropolojik ve etnografik açılarından değerlendirir. "On Yedinci Asırda Bir Türk Irkçısı" başlıklı makale, İslâmiyet'e özellikle israiliyat kaynaklarından giren Türk aleyhtarlığı üzerine yoğunlaşır. Bu yazıda kimi mühtedi müfessir ve şarihlerin Türklerin Yecüc ve Mecüc olduklarına dair olan neşriyatlarındaki mevcut tahkir etme niyetlerine itiraz edildiği görülmektedir. Aynı zamanda Kadı Mehmed ibni Mustafa Vâni de XVII. yüzyılda yaşamış Türkçü ve ırkçı bir şahsiyet olarak tavsif edilir. İsmail Hami'nin ifadeleriyle "eski İstanbul'un kozmopolit medresesini dolduran bu mutaassıp düşmanlar onun Türkçülüğünü İslâm vahdetine hâle verecek bir tefrikacılıkla tefsir etmişlerdir." Danişmend, onun Türkçü kimliğinin İslam aleyhtarlığı olarak yorumlanmasını hatalı bulur. Vani Mehmed Efendi'nin *Arâis-ül Kur'an ve Nefâis-ül-Furkan* isimli eseri ise Türkçülük tarihinin en kıymetli vesikalarından biri olarak taltif edilir (Danişmend, Mayıs 1939, s. 137-139).

İsmail Hami Danişmend, Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Bey'in soyu üzerine 1937'de Beyoğlu Halkevi'nde vermiş olduğu konferansı geliştirerek ve yeniden düzenleyerek seri makaleler hâlinde yayımlar. İlk yazısında yurtiçi, yurtdışı kütüphanelerden temin etmiş olduğu yazma eserler ve belgelere isnat ederek, Osman Bey'in menkıbevi soy kütüğü üzerine bir değerlendirme yapar. Burada kaleme almış olduğu iddialar devrin matbuatında kimi tartışmalara da yol açmıştır. Danişmend itirazlarda bulunanlara cevap vermek üzere kaleme aldığı yazılarında iddialarında ısrarlı olmuştur.

Yazar, Osmanlı tarihinin kayıt altına alındığı yılları iki devreye ayırmaktadır. İlk devir, Osman Gazi'den Fatih Sultan Mehmet'e kadar olan "vesikasız" devirdir. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinin ardından başlayan ve 1908'e kadar süren devir ise mutlakiyet kültürünün hâkim olduğu ikinci devirdir.

İstanbul'un fethinden itibaren başlayan ikinci devirde, ilk devrin hurafeleriyle karışmış şifahi menkulâtı yeni imparatorluk hanedanına esatirî bir kadem ve asalet izafe edecek ilaveler, mübalâğalar ve efsanelerle izam edilerek tedricen masalımsı bir tarih yazılmaya başlanmıştır]. [...] Eserlerini hep İstanbul'un fethinden sonra yazan ilk müverrihlerle nespaplar, Osmanlı câmiasındaki şifahi menkulâtı Selçukî ve Mongol hurafatiyle karıştırarak âdetâ el ve dil birliğiyle yeni bir "Hanedan Tarihi" tedvin ettiler. Osman oğullarının Osman Gazi'den evvelki ensabiyle Osman Bey'in istiklâline ait rivayetler de işte bu devirde ve bu nespaplar elinde klâsik Osmanlı tarihiyle beraber teşekkül etti (Danişmend, Haziran 1939, s. 208).

Danişmend, uzun değerlendirme yazısında sonunda Osman Gazi'nin babasının isminin büyük ihtimalle Ertuğrul olduğunu, Ertuğrul'un babasının isminin ise belgelendirilemediğini ve bu itibarla da bilinmediğini kaydeder. Ertuğrul, ün salmış bir denizci olduğu gibi oğlu Osman da deniz seferleri düzenlemiş ve oğlu Orhan'a güçlü bir donanma miras bırakmıştır. İsmail Hami Bey bununla birlikte, Osmanlı İmparatorluğu'nun sanıldığı aksine karada değil denizde doğmuş bir imparatorluk olduğunu kaydetmektedir (Danişmend, Haziran 1939, s. 222-223).

Bahse konu olan makaledeki tespit ve iddialar *Cumhuriyet* gazetesinde Peyami Safa'nın, *Yeni Türk* dergisinde ise Adnan Feriz'in yazılarıyla yankı bulur. Peyami Safa köşe yazısında Osman Bey'in Rum olduğuna dair kimi iddiaların mevcut olduğundan bahseder. İsmail Hami Bey, kimi eski kaynakların Osmanoğullarının aslen Arap, Fars, Moğol, Rum ya da Tatar olduklarına dair rivayetlerin olduğunu (Ağustos 1939, s. 369, 374, 376, 380) fakat bu iddiaların gerçekle ilgisi olmadığını ifade eder (Ağustos 1939, s. 382). Adnan Eriz ise İsmail Hami Danişmend'in ilk makalesinde yer alan değerlendirmelerin eksik ve çoğu yönden hatalı olduğuna dair itirazlarda bulunmuştur. Danişmend, kaleme aldığı, uzun ve evsafly yazısında muarızının itirazlarını yanıtlar (Danişmend, Eylül 1939, s. 477-489) ve kendi bakış açısı itibarıyla değerlendirmelerde bulunur.

Hüseyin Namık Orkun da daha önce *Dergâh* dergisinde Osmanlıların Kayılarla olan ilgisini konu

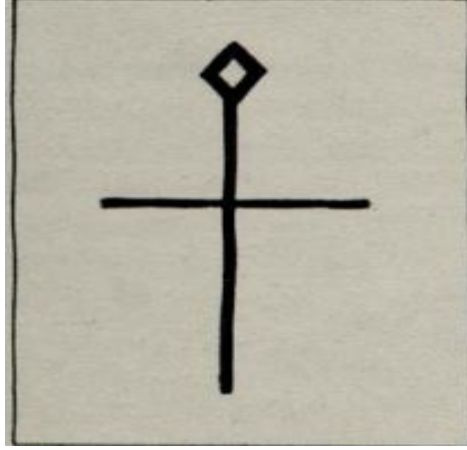
ettiği makalelerini yeni belgelerle birlikte tekrar ele aldığı yazısında, rivayetleri esas alan kaynakların eleştiri süzgecinden geçirilmesi gerektiğine vurgu yapar. Yazar, Alman oryantalist Johannes Heinrich Mordtmann'ın ve araştırmacı Feriha Arık'ın bu minvalde ortaya koymuş oldukları eserleri kayda değer bulmaktadır. Bununla birlikte kendisi de Tevkiî Mehmed Paşa'nın *Düsturnâme*'sini ve Bizanslı tarihçi Laonikos Chalkokondyles'in *Apodixsis Istorion*'nu karşılaştırarak birbirini tekmil edecek tarzda değerlendirmiştir. Orkun, nihai olarak Ertuğrul Bey'in babasının Süleyman Şah değil Gündüz Alp olduğunu; Osmanoğulları'nın Oğuzların en önde gelen boylarının soyundan geldiğini söyler (Orkun, Ağustos 1939, s. 345-357).

İsmail Hami Danişmend, *Türklük*'te yayımlanan tarih konulu makalelerinin yanı sıra Süryani Mikail'in vakayinamesinin de belirli bir kısmının metin neşrini yapmıştır. İlgili metin Osmanlılar öncesi Anadolu'daki Türk tarihine dair önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Metin neşrinin öncesinde kaydedilen satırlarda ifade edildiği üzere:

Türkiye tarihi, Osmanlıların asırlarca telkin ettiği gibi Osman Gazi'den değil, milâdın on birinci asrında Anadolu'nun Oğuz Türk orduları tarafından fethiyle başlar. O zamandan Cumhuriyetin ilanına kadar bu Oğuz devletinin başında büyük, küçük muhtelif hanedanlar teselsül etmiş ve birbirinden farklı muhtelif medeniyet devirleri geçirmiştir. Bunları anlamak için Anadolu'nun fethinden Osmanlıların zuhuruna kadar geçen ve henüz tarihi yazılmamış olan şanlı devrin membalarını mukayeseli bir surette tekik etmek lâzımdır. Anadolu Türk tarihinin o devri, ancak işte böyle bir mukayese ile tedvin edilebilir. (Türklük, Nisan 1939, s. 70)

Süryani Mikail, Antakya Yakubî patriklerindenir. Patrik Mikail, Danişmendilerin ve Anadolu Selçuklularının devirlerinde yaşamış, Anadolu'daki hâkimiyet savaşlarını yakından gözlemlemiştir. Vakayinamenin birden çok nüshası olmakla birlikte, dergide Ermenice ve Süryanice nüshalardan yararlanılarak karşılaştırmalı çeviri yoluyla metin neşri yapılmıştır (Nisan 1939, s. 73-74). *Türklük*, Anadolu'nun Osmanlı öncesi Türk tarihini aydınlatmak üzere bir başka metin neşrine daha yer verir. Neşredilen diğer vakayiname Nikiforos Vriyennios'a aittir. Nikiforos, XI. yüzyılda yaşamış, askerlik ve diplomatlık yapmış bir Bizanslıdır. Dergide, onun kaleme almış olduğu tarihin Türklere ait kısmı çevrilerek neşredilmiştir (Şubat 1940, s. 317). Anadolu'daki Türk tarihine dair bir makale de Hüseyin Namık Orkun'un imzasıyla yayımlanır. Orkun, J. G. Stritter ve K. Dieterich'in eserlerinde Bizans kaynaklarında Oğuzlar'la alakalı önemli bilgilere yer verildiği, bu türden çalışmaların sonucusunun ise Macar bilimadamı Moravcsik Gula'ya ait olduğu ifade eder. Hüseyin Namık Bey'in *Türklük*'te yayımlanan makalesi yazarın, Macar bilim adamının eserinden yararlanarak kaleme aldığı *Türk Tarihinin Bizans Kaynakları* isimli eserinden alıntılanmıştır. Bu yazıda Bizans hâkimiyetinde yer alan ve askerî amaçlarla hizmet eden Oğuzların Malazgirt Savaşı esnasında oynadıkları rolün önemine değinilmektedir (İkinci teşrin 1940, s. 436-437).

Türklük dergisinde Anadolu merkezli bir Türkçülük anlayışının hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Nazan Danişmend, İspanyol bir seyyahın XIV. yüzyıla ait eserinden yararlanarak "Anadolu Türk Beyliklerinin Haçlı Bayrakları" başlıklı yazıyı kaleme almıştır. Bu yazıya istinaden düzenlenen ankete katılan Hüseyin Namık Orkun, Mehmet Ragıp Kösemihal ve Osman Nuri Sümer'in yayımlanan yazılarında Anadolu Beyliklerinin kullanmış oldukları bayraklarda yer alan motifler üzerinden yabancı kültürlerle olan etkileşime dikkat çekilmiştir. Bahse konu edilen bu motifler içinde en fazla öne çıkan ise "haç"tır. Nazan Danişmend, Türklere ait bayraklarda "haç" şeklinde çizimlerin bulunmasını bu sembolün İslamiyet öncesi Türk tarihinde mevcut oluşuna (Nisan 1939, s. 22) bağlar. Hüseyin Namık Orkun ise Kuman armalarında yer alan köpek ve kartal totemine değinirken, kartal toteminin Haçlı seferleri sırasında Germen kavimlerine geçmiş olduğunu işaret eder (Mayıs 1939, s. 144).

Resim 2: Eymür Boyu Damgası

Dergide Türk yazarların yanı sıra Alexandre Eckhardt, A. Zayonçkovski, J. H. Mordtmann ve Stilyanos Stasinopulos'un yazılarıyla karşılaşır. Truvalıların Türk olduğuna dair Avrupa sözlü kültüründe yer alan Aenises (L'Enéide) destanı, Macar oryantalist Eckhardt'ın "Le Legende de L'Origine Troyenne des Tuces" başlıklı yazısı Fransızca iktibas edilmek suretiyle okuyuculara tanıtılır. Romalıların Truvalıların soyundan geldiği efsanesi Ortaçağ Avrupa'sında şan ve şeref kazanmak iştiağıyla birçok millet tarafından sahiplenilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte Ortaçağ boyunca Avrupalı milletlere karşı devamlı surette galip bir düşman olarak beliren Türkler'in diğer taraftan Truvalıların soyundan geldiğine dair VII. yüzyıldan itibaren söylentiler yayılmıştır. *Hieronymi Scarpsum*'da geçtiği üzere Truva işgal edildiğinde bir kısım Truvalılar kaçıp Makedonya'ya yerleştiler, Kral Francion'un idaresi altındaki bir grup ise Friky'a yerleşip bir müddet sonra askerî güçlerini Anadolu'da ki mukim halklarla perçinleyerek Avrupa'nın içlerine doğru ilerlediler. Ren ve Tuna Nehri'nin arasındaki bölgeye yerleşen bu halklar Frankların atalarıdır. Efsaneye göre Franklar Tuna'yı aşmış Trakya'ya doğru ilerlediklerinde Torquotus isimli bir kral tarafından yönetilen kabile geride kaldı. Turqui ve Torci isimleri de bu isimden türetilmiştir (Mart 1940, s. 330-339). Eckhardt, bahse konu edilen yazısında Avrupa'daki Türk imajını XVI. yüzyıla değin farklı kaynaklardan yararlanarak betimler.

Resim 3: Türklerin Yecüc ve Mecüc Seddini Zorlamaları

Varşova Üniversitesi Türkoloji profesörü Ananyaş Zayonçkovski, XIV. yüzyılda millî kimliklerini kaybeden ve XVI. sonrasında ise millî kimliklerini muhafaza edebilmiş olan Polonya Türklerine ait önemli bilgiler verir. Mühendis Stilyanos Stasinopulos'un yer verilen yazıları Anadolu'nun jeolojik

yapısını ve depremleri konu etmektedir. Mordtmann'dan iktibas edilen yazı ise, yazarın İslam Ansiklopedisi'nde yayımlanan "Danışmendiyye" maddesidir. Bu çeviri yazı, meydana gelen bir deprem sonucunda yıkılmış olan Ahmet Danışmend'in türbesine dikkat çekmek ve yetkilileri göreve davet etmek üzere yayımlanmıştır.

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı yıllarında yayımlanmaya başlamış olan *Türklük* genel itibarıyla İsmail Hami Danışmend'in tarih anlayışı merkezli bir yayın politikası takip etmiştir. Yazarların ortak bir anlayış çerçevesinde, Anadolu'yu kadim Türk yurdu olarak telakki ettikleri görülmektedir. Metin neşirlerine yer verilen vesikalar ve ilgili makaleler Türk milliyetinin aynı zamanda bir ırk tesanütü hâlinde ele alındığını işaret etmektedir. Derginin yayın politikasını destekleyecek ölçüde farklı ülkelerden Türklük bilimi araştırmacılarının eserlerine yer verilmiş, Anadolu Türklüğünün tarihî mirası antropoloji ve etnografya gibi bilim dallarından istifade edilmek suretiyle desteklenmiştir. Türkçü ve Anadolucu bu yaklaşım devrin Türkcülük ve milliyetçilik anlayışları açısından kendine özgü bir bakış açısını ifade etmektedir.

Dergi sayfalarında, Türk edebiyatına dair orijinal kaynakların neşri edebiyat tarihimiz açısından son derece faydalı olmuştur. Abdülhak Hâmid'in hayatına ve mizaç özelliklerine ait şahsi hatıraların paylaşılmış olması; Hayrullah Efendi'nin gayri matbu evrakının neşredilmesi son derece değerli katkılardır. Özellikle Hayrullah Efendi'nin çeviri ve telif eserlerinin ilk defa neşredilmiş ve bu eserlerin Tanzimat devri edebiyat tarihimiz için haiz olduğu önemin değerlendirmeye konu edilmiştir. Jean Deny'den iktibas edilen yazıda Türk ve Fransız edebiyatları arasındaki kültürel etkileşime dikkat çekilmiş ve oryantalistlerin ilk edebî eserlerine işaret edilmiştir. Paul Eckhardt'ın Fransızca makalesi ise Batı'daki Türk imajını artsüremli tarih perspektifinden ele almıştır.

Nihai olarak değerlendirildiğinde *Türklük* dergisi, yayımlanmış olduğu yıllarda Türkçü neşriyat arasında zengin muhtevası ve meselelere bakış açısı itibarıyla özgün bir konuma sahiptir. Dergide ele alınan tarihî ve edebî konular Türklük bilimi araştırmalarına dair kayda değer bilimsel katkılarda bulunmuştur.

Kaynakça

- Akün, Ö. F. (1998). Hayrullah Efendi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C.17, ss. 67-75). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Danışmend, İ. H. (1982). *Türklük meseleleri*. (1. Baskı). Kitabevi.
- Güngör, Ş. (1997). Hadîkatü's-Suadâ. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C.15, ss. 20-22). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Hayrullah Efendi (2002). *Avrupa seyahatnamesi*. (1. Baskı). (Belkıs Altuniş Gürsoy, Haz.). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Küçük, C. (1993). İsmail Hami Danışmend. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C.8, ss. 465-467). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Ölçekçi, H. (2016). Milliyetçi fikir dergiciliği yayınlar bibliyografyası. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 42, 266-197.
- Tuğluk, A. (2020). *Şair-i A'zam ve Zekeriyeye Rıza'nın şâir-i a'zam'ı*. (1. Baskı). Efe Akademi.
- Türkan P. ve Nurnisa T. (1967). *Tiyatro bibliyografyası* (1859-1928). (1. Baskı). Millî Eğitim Basımevi.

Ek: Türklük Dergisinin Makaleler İndeksi

Nisan 1939

- Türklük (1 Nisan 1939). Mesleğimiz. *Türklük*, 1(1), 1-4.
- Zayonçkowski, A. (1 Nisan 1939). Marzuban-Nâme. *Türklük*, 1(1), 5-12.
- Danışmend, N. (1 Nisan 1939). Anadolu Türk Beyliklerinin Haçlı Bayrakları. *Türklük*, 1(1), 12-22.

- Caferoğlu, A. (1 Nisan 1939). Afyonkarahisar Azerîleri. *Türklük*, 1(1), 23-28.
- Orkun, H. N. (1 Nisan 1939). Kemçik-Cirgak Yazıtı. *Türklük*, 1(1), 29-33.
- [Sevük], İ. H. (1 Nisan 1939). Eski Nesirde Saf Türkçe ve Divan Edebiyatında Nesirsizlik. *Türklük*, 1(1), 34-38.
- Danişmend, İ. H. (1 Nisan 1939). Irk Nedir? *Türklük*, 1(1), 39-57.
- Arel, H. S. (1 Nisan 1939). Türk Musikisi Kimindir? İran Musikisi 1. *Türklük*, 1(1), 57-66.
- Sevengil, R. A. En Eski Türk Aktörlerinden Kolağası Halil. *Türklük*, 1(1), 67-70.
- (1 Nisan 1939). Süryânî Mikâil Vakayînamesi. *Türklük*, 1(1), 71-80.

Mayıs 1939

- Danişmend, N. (1 Mayıs 1939). Abdülhak Hamit'te Şiir Atavizmi. *Türklük*, 1(2), 81-98.
- (1 Mayıs 1939). Abdülhak Hâmid'in Şeceresi. *Türklük*, 1(2), 99.
- (1 Mayıs 1939). Gazup Bir Şair. *Türklük*, 1(2), 100-109.
- Hayrullah İbni Abdülhak (1 Mayıs 1939). Hâmid'in Babası Hayrullah Efendinin Piyesi. *Türklük*, 1(2), 109-122.
- Danişmend, İ. H. (1 Mayıs 1939). On Yedinci Asırda Bir Türk Irkçısı. *Türklük*, 1(2), 122-142.
- Orkun, H. N. (1 Mayıs 1939). Kumanlarda Arma. *Türklük*, 1(2), 142-144.
- Caferoğlu, A. Anadolu ve Azerbaycan Çocuk Folklorunda Şamanizm Bakiyesi. *Türklük*, 1(2), 144-149.
- Arel, H. S. (1 Mayıs 1939). Türk Musikisi Kimindir? İran musikisi 2. *Türklük*, 1(2), 150-160.
- (1 Mayıs 1939). Süryânî Mikâil Vakayînamesi. *Türklük*, 1(2), 161-163.
- Danişmend, İ. H. (1 Mayıs 1939). Bibliyografya/Eski Türk Yazısının Menşei. *Türklük*, 1(2), 164-168.

Haziran 1939

- Danişmend, N. (1 Haziran 1939). Tarih ve Edebiyatta/Türk Güzelliği. *Türklük*, 1(3), 169-184.
- Ağaoğlu, A. (1 Haziran 1939). Lisaniyat. *Türklük*, 1(3), 185-188.
- Nihal. Ş. (1 Haziran 1939). Ahmet Ağaoğlu. *Türklük*, 1(3), 189-193.
- Caferoğlu, A. (1 Haziran 1939). Bâtıl İtikatlar. *Türklük*, 1(3), 194-206.
- Danişmend İ. H. (1 Haziran 1939). Osman Gazi'nin Nesep ve Hüviyeti. *Türklük*, 1(3), 207-223.
- Orkun, H. N. (1 Haziran 1939). Uyug-Turan Yazıtı. *Türklük*, 1(3), 224-226.
- Arel, H. S. (1 Haziran 1939). Türk Musikisi Kimindir? Arap Musikisi 1. *Türklük*, 1(3), 227-236.
- Köseihal, M. R. (1 Haziran 1939). Haçlı Türk Bayrakları Meselesi. *Türklük*, 1(3), 237-240.
- Türklük* (1 Haziran 1939). Cevabın Cevabı. *Türklük*, 1(3), 240-243.
- (1 Haziran 1939). Süryânî Mikâil Vakayînamesi XV. Kitap. *Türklük*, 1(3), 244-246.
- Orkun, H. N. (1 Haziran 1939). Bibliyografya/Türkiye Maarif Tarihi. *Türklük*, 1(3), 247-248.

Temmuz 1939

- Danişmend N. (1 Temmuz 1939). Türk Demokrasi Tarihinin Unutulmuş Simalarından: Eğinli Sait Paşa. *Türklük*, 1(4), 249-261.
- İlk Meşrutiyet Devrinin En Mühim Vesikası: Eğinli Sait Paşa Hâtıratı. *Türklük*, 1(4), 262-269.
- Safa, P. (1 Temmuz 1939). Türk Milliyetçiliği ve Felsefe Sistemleri. *Türklük*, 1(4), 270-272.

- Orkun, H. N. (1 Temmuz 1939). Üçüncü Ders. *Türklük*, 1(4), 273-282.
- Danişmend, İ. H. (1 Temmuz 1939). Bir Zihniyet Hastalığı. *Türklük*, 1(4), 283-295.
- Turan, O. (1 Temmuz 1939). Dil İnkılâbına Nahiv de Karıştırılabilir mi?. *Türklük*, 1(4), 296-315.
- Arel, H. S. (1 Temmuz 1939). Türk Musikisi Kimindir IV Arap Musikisi-2. *Türklük*, 1(4), 316- 32.
- Türklük, “Tavzihin Tavzihi” *Türklük*, 1(4), 328-329.
- Ülkütaşır, M. Ş. (1 Temmuz 1939). Bibliyografya: Dede Korkud’un O. Şaik Gökyay Neşri Üzerine Tenkidi Notlar. *Türklük*, 1(4), 330-336.

Ağustos 1939

- Türklük. (Ağustos 1939). Oğuz Türklerinin En Büyük Bayramı: Türkiye Devletinin 868. Yılı. *Türklük*, 1(5), 337.
- Prof. Dr. Zayonçkovski, A. (Ağustos 1939). Lehistan Arazisinde Türk Unsurları. *Türklük*, 1(5), 338-344.
- Orkun H. N. (Ağustos 1939). Osmanlıların Aslına Dair. *Türklük*, 1(5), 345-357.
- Elöve, A. U. (Ağustos 1939). Yaruk Tigin-Çakul Kitabesi. *Türklük*, 1(5), 358-366.
- Danişmend, İ. H. (Ağustos 1939). Osmanlıların Aslı Meselesi: 2, Osmanoğullarına İsnad Edilen Sahte Milliyetler. *Türklük*, 1(5), 367-382.
- Arel, H. S. (Ağustos 1939). Türk Musikisi Kimindir? V, Arap Musikisi-3. *Türklük*, 1(5), 383-397.
- Danişmend, N. (Ağustos 1939). Abdülhamid’in ‘Cem’iyyet-i Edebiyye’si. *Türklük*, 1(5), 398-399.
- (Ağustos 1939). Eğinli Sait Paşa Hatıratı. *Türklük*, 1(5), 400-403.
- Sumer, O. N. (Ağustos 1939). Anadolu Türk Beyliklerinin Haçlı Bayrakları Hakkında. *Türklük*, 1(5), 404-406.
- (Ağustos 1939). Süryâni Mikâil Vakayînamesi XV. Kitap. *Türklük*, 1(5), 407-410.
- (Ağustos 1939). “Bibliyografya/Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi, (Atsız, Çev.)”, *Türklük*, 1(5), 411.
- (Ağustos 1939). Bibliyografya/Kırşehir Tarihi, Yazan: Cevad Hakkı Tarım. *Türklük*, 1(5), 411- 412.
- Danişmend, İ. H. (Ağustos 1939). Yanlış Çıkaranların Yanlışları. *Türklük*, 1(5), 413-415.
- Orkun, H. N. (Ağustos 1939). Bir İzah. *Türklük*, 1(5), 416.

Eylül 1939

- Prof. Dr. Zayonçkovski, A. (1 Eylül 1939). Lehistan Arazisinde Türk Unsurları II. *Türklük*, 1(6), 417-424.
- Danişmend, İ. H. (1 Eylül 1939). Osmanoğullarına İsnad Edilen Sahte Milliyetler. *Türklük*, 1(6), 425-437.
- Orkun, H. N. (1 Eylül 1939). Yenisey Yazıtları. *Türklük*, 1(6), 438-446.
- Ardıç, N. (1 Eylül 1939). Harput’da Selçukîlerin Son Devirlerine Ait Bir Kitabe (H.678-M.1279). *Türklük*, 1(6), 447-451.
- Arel, H. S. (1 Eylül 1939). Türk Musikisi Kimindir? VI Arab Musikisi-4. *Türklük*, 1(6), 452-469.
- Orkun, H. N. (1 Eylül 1939). Yaruk Tigin-Çakul Makalesine Ait Bazı Notlar. *Türklük*, 1(6), 470-471.
- (1 Eylül 1939). Eğinli Sait Paşa Hâtıra. *Türklük*, 1(6), 472-476.
- Danişmend, İ. H. (1 Eylül 1939). Osman Gazi’nin Nesep ve Hüviyeti’ Hakkındaki Tenkide Cevap. *Türklük*, 1(6), 477-489.

(1 Eylül 1939). “Süryânî Mikâil Vakayînamesi”, *Türklük*, 1(6), 490.

Ülkütaşır, M. Ş. (1 Eylül 1939). Bibliyografya/Dede Korkud’un Orhan Şaik Gökyay Neşri Üzerine Tenkidi Notlar. *Türklük*, 1(6), 491-496.

Birinci Teşrin (Ekim) 1939

Sevengil, R. A. (Birinci teşrin 1939). İstanbul’da Oynanmış ve Basılmış Operalar. *Türklük*, 2(7), 1-5.

Hoca Naum, (Birinci teşrin 1939). Allah’ın Belâsı. *Türklük*, 2(7), 6-9.

Danişmend, İ. H. (Birinci teşrin 1939). Osmanoğullarına İsnad Edilen Sahte Milliyetler. *Türklük*, 2(7), 6-9.

Karahan, A. (Birinci teşrin 1939). Fuzulî’nin Hadikat-üs Suadâ’sı. *Türklük*, 2(7), 20-28.

Orkun, H. N. (Birinci teşrin 1939). Eski Türklerde Kartal Arması. *Türklük*, 2(7), 29-34.

Caferoğlu, A. (Birinci teşrin 1939). Ural-Altay Dilleri Mektebi ve Türkoloji. *Türklük*, 2(7), 35-44.

Arel, H. S. (Birinci teşrin 1939). Türk Musikisi Kimindir? VII Eski Yunan Musikisi I. *Türklük*, 2(7), 45-59.

(Birinci teşrin 1939). Eski Türk Kültürünün Unutulmuş Noktaları. *Türklük*, 2(7), 60-62.

Bayındır, A. (Birinci teşrin 1939). Sümerliler Devrinde Bira ve Bira İmalı. *Türklük*, 2(7), 63-69.

(Birinci teşrin 1939). Eğinli Sait Paşa Hâtıratı. *Türklük*, 2(7), 70-72.

İkinci Teşrin (Kasım) 1939

Danişmend, İ. H. (İkinci teşrin 1939). Türk Tiyatrosunun İlk Piyesi. *Türklük*, 2(8), 73-76.

Hayrullah İbni Abdülhak. (İkinci teşrin 1939). Hikâye İbahim Paşa be-İbrahim-i Gülşenî. *Türklük*, 2(8), 77-91

Gerçek, S. N. (İkinci teşrin 1939). Hayalin Hakikati. *Türklük*, 2(8), 92-101.

Hayrullah İbni Abdülhak (İkinci teşrin 1939). Encümen-i Dâniş Reisinin Maarif Islâhına Ait Lâyhası”, *Türklük*, 2(8), 102-104.

Orkun, H. N. (İkinci teşrin 1939). Tarih ve Folklor. *Türklük*, 2(8), 105-109.

Sağır, G. (İkinci teşrin 1939). Mustafa Ahterî Efendi, *Türklük*, 2(8), 110-113.

Arel, H. S. (İkinci teşrin 1939). Türk Musikisi Kimindir? VIII Eski Yunan Musikisi 2. *Türklük*, 2(8), 113-125.

Turan, O. (İkinci teşrin 1939). Bey Böyrek Hikâyesinin Yeni Rivayetleri. *Türklük*, 2(8), 126-137.

(İkinci teşrin 1939). Eğinli Sait Paşa Hâtıratı. *Türklük*, 2(8), 138-139.

Elöve, A. U. (İkinci teşrin 1939). Lûgat-ı Çaçatayî ve Türkî-i Osmanî Zeyli. *Türklük*, 2(8), 140-144.

Birinci Kanun (Aralık) 1939

Danişmend, İ. H. (Birinci kanun 1939). Muhterem Maarif Vekiline Açık Mektup. *Türklük*, 2(9), 145-152.

Deny, J. (Birinci kanun 1939). Fransa ile Türkiye Arasında Ebedi Mübadeleler. *Türklük*, 2(9), 153-156.

Orkun, H. N. (Birinci kanun 1939). Barlık ve Begre Kitabeleri. *Türklük*, 2(9), 157-161.

Arel, H. S. (Birinci kanun 1939). Türk Musikisi Kimindir?/Eski Yunan Musikisi 3”, *Türklük*, 2(9), 162-173.

Turan, O. (Birinci kanun 1939). Bey Börek Hikâyesinin Yeni Rivayetleri. *Türklük*, 2(9), 174-178.

Başol, C. (Birinci kanun 1939). İstanbul’da Bazı Bâtil İtikatlar. *Türklük*, 2(9), 179-185.

(Birinci kanun 1939). Eğinli Sait Paşa Hâtıratı. *Türklük*, 2(9), 186-189.

Danişmend, İ. H. (Birinci kanun 1939). Süryânî Mikâil Vakayînamesi. *Türklük*, 2(9), 190-192.

Danişmend, İ. H. (Birinci kanun 1939). Sümerlilerin İsmi. *Türklük*, 2(9), 193-207.

(Birinci kanun 1939). Bibliyografya/Anadolu Köylerinin Türküleri. *Türklük*, 2(9), 208.

İkinci Kanun (Ocak) 1940

Danişmend, İ. H. (İkinci kanun 1940). Sümerlilerin Irkı. *Türklük*, 2(10), 209-222.

Demirci, Y. Z. (İkinci kanun 1940). Yörükler. *Türklük*, 2(10), 223-225.

Achard, P. (İkinci kanun 1940). Türkiye. *Türklük*, 2(10), 226-228.

Danişmend, İ. H. (İkinci kanun 1940). Bursalıların Bursacılığı. *Türklük*, 2(10), 229-240.

Arel, H. S. (İkinci kanun 1940). Türk Musikisi Kimindir? X Eski Yunan Musikisi 4. *Türklük*, 2(10), 241-255.

(İkinci kanun 1940). Eğinli Sait paşa Hâtıratı. *Türklük*, 2(10), 256-263.

Danişmend, İ. H. (İkinci kanun 1940). Süryânî Mikâil Vakayînamesi. *Türklük*, 2(10), 264-267.

Bibliyografya/Anadolu Yörüklerinin Kan Gruplarına Dair Araştırmalar, Yazan: Dr. Sadi Irmak. *Türklük*, 2(10), 268-272.

Şubat 1940

Yücelt, N. (1 Şubat 1940). Tarihte Bursa-Bursa Şer'i Mahkeme Sicillerine Göre. *Türklük*, 2(11), 273-278.

Yücer, R. R. (1 Şubat 1940). Bursa ve Mahkeme Sicilleri. *Türklük*, 2(11), 279-281.

Kum, N. (1 Şubat 1940). Demircili Softaoğlu Mehmed Pehlivan. *Türklük*, 2(11), 282-285.

Yalgın, R. (1 Şubat 1940). Güzel Bir Türk Şeceresi. *Türklük*, 2(11), 286-292.

Tarım, C. H. (1 Şubat 1940). Yer Adları Bakımından Kırşehir. *Türklük*, 2(11), 293-295.

Defne, Z. Ö. (1 Şubat 1940). Türk Edebiyatının Tarihinin Unutmayacağı Bir Şiir, Bu Memleket Böyle Ağlar. *Türklük*, 2(11), 296-297.

Arel, H. S. (1 Şubat 1940). Türk Musikisi Kimindir? Eski Yunan Musikisi 5", *Türklük*, 2(11), 298-313

Stasinopulos, S. (1 Şubat 1940). Anadolu Zelzeleleri I. *Türklük*, 2(11), 314-316.

Meineke, A. (1 Şubat 1940). Nikiforos Vriyennios Vakayînamesi (V.Y. Muçoğlu, Çev.) *Türklük*, 2(11), 317-319.

(1 Şubat 1940). Eğinli Sait Paşa Hâtıratı. *Türklük*, 2(11), 320-325.

Mart 1940

Danişmend, İ. H. (31 Mart 1940). İsmail Sâib Efendi. *Türklük*, 2(12), 325-329.

Eckhardt, A. (31 Mart 1940). Le Legende de L'Origine Troyenne des Turcs. *Türklük*, 2(12), 330-339.

Hüseyin Sadettin Arel, (31 Mart 1940). Türk Musikisi Kimindir? XII Bizans Musikisi I. *Türklük*, 2(12), 340-356.

Mordtmann, J. H. (31 Mart 1940). Melik Gazi Türbesi. *Türklük*, 2(12), 357-361.

(31 Mart 1940). Eğinli Sait Paşa Hâtıratı. *Türklük*, 2(12), 362-366.

Meineke, A. (31 Mart 1940). Nikiforos Vriyennios Vakayînamesi (V.Y. Muçoğlu, Çev.) *Türklük*, 2(12), 367-368.

Danişmend, İ. H. (31 Mart 1940). Süryânî Mikâil Vakayînamesi. *Türklük*, 2(12), 369-371.

Nisan 1940

- Danişmend, İ. H. (30 Nisan 1940). Abdülhak Hâmid'e Ait Hâtıralar. *Türklük*, 3(13), 375-384.
- Danişmend, N. (30 Nisan 1940). Nesr-i Mukaffâ. *Türklük*, 3(13), 385-388.
- Türklük. (30 Nisan 1940). İsmail Safa. *Türklük*, 3(13), 389.
- Akyüz, A. K. (30 Nisan 1940). Mecmuaya Teşekkür Mektubu. *Türklük*, 3(13), 390-393.
- Atabinen, R. S. (30 Nisan 1940). İsveç ve Norveç'te Türk-Fin Kamı İzleri. *Türklük*, 3(13), 394-400.
- Arel, H. S. (30 Nisan 1940). Türk Musikisi Kimindir? XIII. *Türklük*, 3(13), 401-413.
- (30 Nisan 1940). Eğinli Sait Paşa Hâtıratı. *Türklük*, 3(13), 414.
- Meineke, A. (30 Nisan 1940). Nikiforos Vriyennios Vakayınamesi (V.Y. Muçoğlu, Çev.). *Türklük*, 3(13), 415-417.
- Karahan, A. (30 Nisan 1940). Fuzuli'nin Şiiri ve Şahsiyeti Hakkında. *Türklük*, 3(13), 418-422.

İkinci Teşrin (Kasım) 1940

- Danişmend, İ. H. (İkinci teşrin 1940). Mühim Bir Tercüme. *Türklük*, 3(14-15), 423-430.
- Orkun, H. N. (İkinci teşrin 1940). Bizans Tarihlerine Göre Oğuzlar. *Türklük*, 3(14-15), 431-436.
- Kum, N. (İkinci teşrin 1940). Alanya Beyi Savcıbeyoğlu Lûtfi Beyin Mezertaşı", *Türklük*, 3(14-15), 438-440.
- Prof. Stasinopulos, S. (İkinci teşrin 1940). Anadolu Zelzeleleri. *Türklük*, 3(14-15), 441-444.
- Arel, H. S. (İkinci teşrin 1940). Türk Musikisi Kimindir? XIV Bizans Musikisi 3. *Türklük*, 3(14-15), 445-472.
- Ergun, S. N. (İkinci teşrin 1940). Türk Musikisi Tarihine Dair Notlar. *Türklük*, 3(14-15), 473-483.
- D[anişmend], İ. H. (İkinci teşrin 1940). Bibliyografya/Türk Diline Ait Yeni Bir Âbide: Söz Derleme Dergisi. *Türklük*, 3(14-15), 484.